

[Начало](#) > ... > [Вашите Права](#) > [Основни Права](#) > [Стопанска Дейност И Права На Човека](#) > Romania

Стопанска дейност и права на човека

Съдържание,
предоставено от
Румъния

Румъния

1. С какъв вид правна защита разполагам във Вашата държава, ако стана жертва на нарушение на правата на човека, свързано със стопанска дейност? Тази защита включва ли обезщетение?

Правна защита на правата на човека се предоставя чрез националните съдилища в зависимост от въпроса, за който се отнася деянието, довело до нарушаване на посоченото право. По този начин поради стопанска дейност могат да възникнат ситуации, които водят до нарушаване на правата на човека по граждански или наказателни дела и така, в зависимост от особеностите на случая и естеството на деянието, довело до нарушение на правото, увреденото лице може да предприеме юридическо действие или да подаде жалба до разследващите органи — полиция или прокуратура.

Такава защита може да доведе до предоставяне на обезщетение под формата на имуществени и/или неимуществени вреди, ако се установи, че поведението/практиките на дадена стопанска дейност е довела/са довели до нарушаване на правата на човека.

2. Имате ли специфични правила за тежки нарушения на правата на човека? Тези правила важат ли за престъпления в областта на околната среда или тежка експлоатация на труда?

Различни нарушения на правата на човека в контекста на стопанската дейност водят до гражданска, административна или дисциплинарна отговорност.

Престъпленията към околната среда са предвидени както в специалното законодателство (напр. Извънредна наредба № 195/2005 за опазване на околната среда), така и в Наказателния кодекс сред престъпленията срещу обществената сигурност (разпространение на болести при животни или растения, замърсяване на водите, трафик на токсични продукти или вещества, нарушение в режима за сигурност на ядрен материал или други радиоактивни вещества, на взривни материали или ограничени прекурсори на взривни вещества и др.).

Сериозната експлоатация на труда може да се счита за нарушение на Наказателния кодекс (престъпления, като например робство, трафик на хора, трафик на деца, подлагане на принудителен или задължителен труд, склоняване към проституция или сексуални действия, използване на услугите на експлоатирано лице) или на наказателните правила, предвидени в Кодекса на труда.

3. Аз съм жертва на нарушение на правата на човека, произтичащо от дейности на европейска транснационална корпорация, което е било извършено извън Европейския съюз. Имам ли достъп до съдилищата

във Вашата държава, ако не съм гражданин на ЕС или не живея в Съюза? При какви условия мога да претендирам за нарушаване на моите права? Къде мога да намеря допълнителна информация?

A. По гражданскоправни въпроси

- Международните граждански производства са уредени в книга VII на Гражданския кодекс, който представлява съответното общо право и се прилага за производства по частното право с трансгранични последици, освен ако не е посочено друго в международните договори, по които Румъния е страна, съгласно правото на Съюза или специални закони.
- Съгласно общото право международната компетентност на съдилищата в Румъния се основава на съществуването на основно място на стопанска дейност на ответника или, при липса на такова, на вторичен офис или стопански активи в Румъния към датата на предявяване на иска.
- Освен това в споразумение за избор на съд страните могат да се споразумеят да изберат съдилища в Румъния, които са компетентни в решаването на възникнали във връзка с трансгранични последици спорове.
- По отношение на определени действия за имуществени вреди съдилищата в Румъния имат изключителна компетентност, като например спорове с трансгранични последици относно:
  - имущество, намиращо се в Румъния;
  - договори, сключени с потребители, чието местожителство или обичайно местоживееие е в Румъния, ежедневни потребителски услуги за лична или семейна употреба на потребителите и професионална или стопанска дейност, които не са свързани с потребителите, ако:
    - доставчикът е получил поръчката от Румъния;
    - сключването на договора в Румъния е било предшествано от оферта или рекламно съобщение и потребителят е изпълнил всички необходими за сключването на договора формалности.
- Освен това, като изключение от правилата на общото право, ищецът може да избере съдилищата в Румъния (преференциална компетентност) за спорове в случаите, когато:
  - мястото, където е възникнало или е трябвало да бъде изпълнено договорното задължение дори и само частично, се намира в Румъния;
  - мястото, където е сключена правна сделка, от която произтичат извъндоговорни задължения, или където такава правна сделка поражда последици, се намира в Румъния;
  - железопътната гара или спирката от пътен участък, или пристанището или летището на качване/товарене или слизване/разтоварване на пътници или превозвани стоки се намира в Румъния;
  - застрахованото имущество или мястото, където е настъпило застрахователното събитие, се намира в Румъния.
- Съдилищата в Румъния са също така компетентни да разглеждат:
  - дела относно трансгранична защита на интелектуалната собственост на лице с местоживееие в Румъния, независимо дали става въпрос за гражданин на Румъния, или за лице без гражданство, предмет на споразумение за избор на съд;
  - дела между чужденци, при условие че те са дали изрично съгласие за това и правоотношенията засягат права, които те могат да имат по отношение на имущество или интереси на лица от Румъния;
  - дела относно сблъсквания по море или между самолети, както и дела относно помощ или спасяване на лица или стоки в открито море или в зона, попадаща извън суверенитета на която и да е държава, при определени обстоятелства;
  - дела, които включват гражданска отговорност за щети, причинени от продукти с произход от Румъния, независимо от националността на жертвата, мястото на произшествието или мястото, където е причинена щетата.

По отношение на статута на чужденец в международни граждански производства, физическите и юридическите лица, които са чужденци, имат съгласно закона същите процесуални права и задължения пред съдилищата в Румъния като гражданите на Румъния и юридическите лица.

Повече информация ще намерите [тук](#).

Б. По наказателни дела

По смисъла на член 9, във връзка с член 12 от Наказателния кодекс, освен ако не е посочено друго в международния договор, по който Румъния е страна, наказателното право на Румъния се прилага за деяния, извършени извън Румъния, съгласно принципа, основан на личността, предвиден в наказателното право (член 9 от Наказателния кодекс), независимо дали увреденото лице е чуждестранен гражданин, гражданин на Румъния или лице без гражданство, или дали се намира в Румъния, ако са изпълнени определени условия: извършителят е юридическо лице от Румъния; предвиденото в законодателството на Румъния наказание за извършеното деяние е доживотно лишаване от свобода или лишаване от свобода за над 10 години (дори ако действието не се счита за престъпление според законодателството на държавата, в която е извършено) — когато други санкции са предвидени, деянието трябва да бъде квалифицирано като престъпление и съгласно наказателното право на държавата, в която е извършено (двойна наказуемост), или трябва да е извършено на място, което попада извън компетентността на която и да е държава. Обвинителният акт е обект на предварително разрешение от страна на главния прокурор на прокуратурата към апелативния съд, упражняващ надзор над прокуратурата в чийто район тя се намира и към която е насочен първоначално обвинителният акт, или, когато е приложимо, от страна на главния прокурор на прокуратурата към Висшия касационен съд.

Целесъобразно е да се отбележи, че престъплението се счита за извършено на територията на Румъния и когато извършването, подбудителството и помагачеството са възникнали на кораб, плаващ под румънски флаг, или във въздухоплавателно средство, регистрирано в Румъния, или когато облагите от престъплението са генерирани дори частично на посочената територия или въздухоплавателно средство. В тези случаи наказателното право на Румъния се прилага на принципа на териториалността.

По отношение на компетентността на наказателните съдилища за престъпления, извършени извън територията на Румъния, в Наказателно-процесуалния кодекс (член 42) се постановява, че престъпленията, извършени извън територията на Румъния, се разглеждат от съдилища с компетентност по седалището на юридическото лице, действащо като обвиняем. Ако обвиняемият няма седалище в Румъния, а престъплението спада към компетентността на окръжния съд, делото се разглежда от окръжния съд в окръг 2 на Букурещ, а в останалите случаи — от съда с компетентност по въпроса или по статута на лицето, което е от Букурещ, освен ако в законодателството не се предвижда друго.

При престъпленията, за които повдигането на обвинителен акт зависи от подаването на предварителна жалба от страна на увреденото лице, предварителната жалба трябва да бъде подадена в срок от 3 месеца от деня, в който увреденото лице е узнало за съответния акт.

Повече информация ще намерите [тук](#), [тук](#), както и [тук](#).

4. Могат ли омбудсманът, органите по въпросите на равенството или националните институции по правата на човека да подкрепят жертви на нарушения на правата на човека, свързани със стопанската дейност, ако те са извършени от европейски транснационални корпорации извън Европейския съюз? Могат ли тези органи да разследват моя случай, ако не съм гражданин на ЕС или не живея в Съюза? Има ли други държавни служби (като например инспекторат по труда или по въпросите на околната среда) във Вашата държава, които могат да разследват моя случай? Къде мога да намеря информация относно моите права?

Съгласно член 1, параграф 1 от Закон № 35 от 13 март 1997 г. относно организацията и функционирането на омбудсмана [*Instituția Avocatul Poporului*]: „Омбудсманът се стреми да гарантира правата и свободите на физическите лица в отношенията им с публичните органи“; следователно

неговите компетенции не включват нарушение на правата на човека, свързано със стопанска дейност.

Жалбите на потребителите, които са подадени срещу предприятия в рамките на ЕС, могат да бъдат поети от Европейския потребителски център в Румъния (ЕСС Румъния) единствено ако тези потребители са жители или граждани на някоя от държавите — членки на ЕС (включително Норвегия и Исландия), както и ако е приложимо законодателството на ЕС.

Органът за инспекция по труда [Inspekția Muncii], Националният орган за правата на хората с увреждания, децата и осиновяванията [Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții], Националната агенция за равенство между половете [Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați], Националната гвардия за околната среда [Garda Națională de Mediu], Националният орган за защита на потребителите [Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului], както и Националният регулаторен и управляващ орган за комуникации [Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (ANCOM)] представляват публични органи, без компетентност в трансгранични случаи.

Допълнителна информация може да бъде открита [тук](#) , както и [тук](#).

5. Вашата държава налага ли задължения на европейските транснационални корпорации да създават механизми за подаване на жалби или услуги за медиация за нарушения, дължащи се на тяхната стопанска дейност? Тези задължения отнасят ли се и за нарушенията, извършени извън Европейския съюз? Кой отговаря за наблюдението на тези дейности във Вашата държава? Има ли публични доклади, които предоставят информация относно функционирането на системата?

По отношение на нарушението на правата на човека, произтичащо от дейности на европейските транснационални корпорации, в Румъния не съществуват задължителни системи за медиация, тя обаче е възможна, когато страните са я избрали. Следователно лицето, чиито права са били нарушени, може да се възползва от правна защита съгласно общото право чрез гражданските или наказателните съдилища в зависимост от естеството на нарушеното право, или страните може да се споразумеят да потърсят услугите на медиатор, чиято професия се регулира от Закон № 192/2006 относно медиацията и организацията на професията на медиатора.

Освен това в Наредба № 38/2015 относно алтернативното разрешаване на спорове между потребители и търговци се създава правната рамка, която позволява на потребителите да отнасят, на доброволен принцип, искове, подадени срещу специалист/предприятие, към субекти, прилагащи процедури за алтернативно разрешаване на спорове по независим, безпристрастен, прозрачен, ефективен, бърз и справедлив начин, за да се гарантира високо ниво на защита на потребителите и гладкото функциониране на пазара.

6. Имам ли специални права, ако съм уязвима жертва, която търси защита по съдебен ред за нарушения на правата на човека, свързани със стопанската дейност на предприятията? Мога ли да получа достъп до правна помощ и при какви условия? Кой разходи ще бъдат покрити от правната помощ? Имам ли достъп до правна помощ при същите условия, ако не съм гражданин на ЕС или не живея в Съюза?

Достъпът до правна помощ е право, което е признато и гарантирано от законодателството на Румъния. Това право се основава на концепцията за универсална защита и се признава за всички лица, независимо от местожителството или националността им, според обстоятелствата, както следва:

I. По граждански дела, в съответствие с Правителствена извънредна наредба № 51/2008 относно публичната правна помощ по граждански дела:

а) за граждани на ЕС: във всички случаи, в които се предявява публична помощ пред съдилищата или пред други органи в Румъния, които разполагат със съдебни правомощия, от всяко физическо лице с местожителство или обичайно местоживееие в Румъния или друга държава — членка на ЕС (член 2 от Правителствена извънредна наредба № 51/2008);

б) за граждани на държави извън ЕС и лица без гражданство: когато молбите са подадени от физически лица без местожителство или обичайно местоживееие на територията на Румъния или друга държава — членка на ЕС, при условие че съществува споразумение между Румъния и държавата по гражданство или местоживееие на заявителя, в което са включени разпоредби относно международния достъп до правосъдие (член 21¹ от Правителствена извънредна наредба № 51/2008).

Освен това съгласно член 1084, параграф 2 от Гражданския кодекс, в съдилищата в Румъния, в международни граждански производства чуждестранните граждани имат право на освобождаване от данъци и други разходи по производството и на тяхното намаляване, както и на безплатна правна помощ в същата степен и при същите условия като гражданите на Румъния, при спазване на реципрочност с държавата по националност или местоживееие на заявителя.

Така лицето, чиито законни права са били нарушени, може да поиска правна помощ, ако няма възможност да заплати разходите по производството, както е предвидено в член 6 от Правителствена извънредна наредба № 51/2008 — Публичната правна помощ може да се предоставя в следните форми:

а) плащане на хонорарите за представителство, правна помощ, както и когато е приложимо, защита от страна на съдебно назначен адвокат или адвокат по собствен избор, за удовлетворяване или защита на право или законен интерес в съда, или за предотвратяване на спор, наричано по-нататък „адвокатска помощ“;

б) плащане на вещо лице, писмен или устен преводач, взели участие в производството, със съгласието на съда или на органа със съдебни правомощия, ако посоченото плащане е задължение на лицето, което кандидатства за публична правна помощ съгласно законодателството;

в) плащане на хонорара на съдебните изпълнители;

г) освобождавания от плащане на съдебните разноски, предвидени в законодателството, включително тези, които се дължат на етапа на изпълнение, намалявания на посоченото плащане, плащане на вноски или разсрочено плащане.

Независимо от посоченото, правото на правна помощ не е неограничено и лицето, което кандидатства за правна помощ трябва да предостави доказателство за своето финансово състояние, удостоверяващо факта, че няма възможност да заплати услугите за адвокат по избор или че не може да поеме разходите по производството, като например гербов налог, хонорари на вещи лица, експертни заключения и др. В това отношение в член 16, параграф 1 от Правителствена извънредна наредба № 51/2008 се постановява, че: публичната правна помощ може да бъде отказана, когато е неправомерно поискана, когато приблизителните разходи за нея не са пропорционални на стойността на правния въпрос и когато публичната правна помощ не е поискана с цел защита на законен интерес или е поискана по отношение на действие, което противоречи на обществения или конституционния ред.

Публичната правна помощ от посочената Извънредна наредба се предоставя за граждански, търговски, административни или трудови дела, дела по социално осигуряване, както и по други въпроси, с изключение на наказателните дела.

При наказателните дела е задължително да се предостави правна помощ на увреденото лице в случаите когато това лице/граждански ищец е недееспособно/ен или с ограничена дееспособност (съгласно член 93, параграф 4 от Наказателно-процесуалния кодекс). Освен това, съгласно член 93, параграф 5, когато съдебният орган прецени, че по определени причини увредената страна, гражданският ищец... е неспособен или неспособна да се защити, се осигурява назначен съдебно адвокат.

В член 29, параграф 1, буква е) от Правителствена извънредна наредба № 80/2013 относно съдебния гербов налог, както е изменена впоследствие, се предвижда освобождаване от плащането на налог за действия и искове, включително обжалвания, независимо дали са обикновени или извънредни, подадени във връзка със защитата на правата на потребителите, когато физическите лица и сдруженията за защита на потребителите имат качеството на ищци срещу икономически субекти, които са нарушили правата и законните интереси на потребителите.

Не на последно място, жертвите на престъпления се възползват от прилагането на [Закон № 211/2004](#) относно определени мерки за гарантиране на информираността, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления, в който, както се посочва и в заглавието му, се предвиждат мерки за информиране, подкрепа, защита, признаване и оценка, достъпни за жертвите на престъпления, без посочените мерки да са обвързани с подаване на жалба до органите на прокуратурата.

Повече информация относно правната помощ в Румъния може да бъде открита [тук](#).

■ Последна актуализация: 26/04/2023

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответната държава-членка. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Европейската комисия не поема каквато и да е отговорност по отношение на информация или данни, които се съдържат или споменават в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.